REPUBLIKA SLOVENIJA
SLOVENSKA OBVEŠČEVALNO-VARNOSTNA AGENCIJA

AKTIVNOSTI SOVE v letu 2023

V službi nacionalne varnosti Republike Slovenije.
17. junij 1993
SOVA
30
17. junij 2023

Št. dok.: 0071-1/2024/6

Datum: 5. 2. 2024

KAZALO

Z ukazom št. 094-01-34/2023-1 z dne 1. decembra 2023

PREDSEDNICA REPUBLIKE SLOVENIJE

odlikuje

SLOVENSKO OBVEŠČEVALNO – VARNOSTNO AGENCIJO

S

SREBRNIM REDOM ZA ZASLUGE

za izjemno delo in zasluge pri varnosti, obrambi in zaščiti Republike Slovenije ter za odlično sodelovanje na obveščevalno-varnostnem področju v mednarodnem prostoru.

Nataša Pirc Musar
PREDSEDNICA

Ljubljana, 1. december 2023

Predsednica Republike Slovenije Nataša Pirc Musar vroča Srebrni red za zasluge direktorju Sove Jošku Kadivniku, Brdo, 21. december 2023.

Joško Kadivnik, direktor Sove

NAGOVOR DIREKTORJA SOVE

V letu 2023 je agencija obeležila 30 let delovanja z nazivom Slovenska obveščevalno-varnostna agencija. Teh 30 let smo ne glede na različna mnenja o agenciji delovali ponosno v službi nacionalne varnosti Republike Slovenije. Prehojena pot ni bila lahka. Zato smo posebej ponosni na čast, ki je bila agenciji izkazana s podelitvijo visokega državnega odlikovanja Srebrnega reda za zasluge. Prejeto odlikovanje, ki ga podeljuje predsednica republike, je pomembno za agencijo kot državni organ s pristojnostmi na obveščevalno-varnostnem področju in za uslužbence agencije, ki so svoje naloge v tem 30-letnem obdobju opravljali predano in z zavezo, da bodo ravnali v dobrobit in zaščito nacionalnovarnostnih interesov Republike Slovenije kot samostojne države ter članice Evropske unije in Nata. Prejeto odlikovanje je za agencijo tudi motivacija, da svoje delo in prizadevanja za čim večjo učinkovitost, strokovnost in odzivnost na sodobna tveganja ter grožnje nacionalni varnosti nadaljuje z enako vnemo.

Mednarodne varnostne razmere in globalna povezanost sveta tudi Slovenijo postavljajo pred številne varnostne izzive. Naloga agencije je, da v okviru svojih zakonskih pooblastil spremlja tveganja in grožnje nacionalni varnosti ter dejavnosti, usmerjene proti njenim političnim, varnostnim in gospodarskim interesom, ter da pridobljene podatke v obliki obveščevalnih informacij in ocen pravočasno posreduje političnim odločevalcem, da lahko pravočasno sprejmejo ustrezne odločitve. V dobi, ko prevladuje hibridni značaj tveganj in groženj, je za uspešno obveščevalno in protiobveščevalno delovanje potreben širok nabor metodoloških pristopov in načinov dela; od povsem klasičnih obveščevalnih oblik pridobivanja podatkov do najsodobnejših tehnološko zahtevnih pristopov. Za izvajanje tako kompleksnih nalog je potreben ustrezno usposobljen in motiviran kader s širokim spektrom znanj in veščin, ki zna pravočasno prepoznati tveganja in pravilno povezati raznolike podatke v relevantne ugotovitve. Zato je izjemno pomembna tudi vpetost

agencije v mednarodno sodelovanje s partnerskimi službami, saj v razsežnostih sodobnih tveganj brez tovrstnega povezovanja učinkovito odkrivanje tveganj in groženj skorajda ni mogoče. Za agencijo je zelo pomembno, da svoje napore usmerja tudi v učinkovito razvijanje kadrovskih zmogljivosti in mednarodnega sodelovanja.

Slovenija je v preteklem letu dobila mandat nestalne članice v Varnostnem svetu Združenih narodov. Ta vloga za Slovenijo in njene predstavnike ne pomeni samo zaupanja mednarodne skupnosti, ampak tudi povečan interes tujih deležnikov za škodljivo vplivanje na njena stališča in ravnanja v posameznih zadevah. Naloga agencije je, da predstavnikom Republike Slovenije nudi vso podporo, da se tovrstne poskuse škodljivega vplivanja prepreči in zagotovi suvereno opravljen mandat Slovenije v Varnostnem svetu Združenih narodov, na katerega bomo tudi v prihodnosti ponosni, z zavedanjem, da smo prispevali svoj delež k stabilnosti in varnosti v svetu.

V letošnjem pregledu aktivnosti agencije za leto 2023 predstavljamo varnostno relevantne vsebine, ki smo jim v preteklem letu posvečali največ pozornosti: terorizem in ekstremizem, neregularne migracije, mednarodni organizirani kriminal, proliferacija, kibernetske grožnje kritični infrastrukturi, hibridne grožnje, gospodarska varnost in obveščevalno delovanje tujih akterjev. Dezinformacije v smislu vmešavanja tujih deležnikov med drugim v notranje zadeve posamezne države in manipuliranja z informacijami so zaradi svoje specifike, dosega in možnih daljnosežnih posledic v letošnjem pregledu posebej izpostavljene.

Na očeh javnosti svojih nalog ne moremo učinkovito opravljati. Upamo pa, da bomo s pričujočim dokumentom svoje delo lahko vsaj nekoliko približali zainteresirani javnosti in osvetlili razumevanje pomena obveščevalno-varnostnega delovanja v sodobnem prepletu dejavnikov, ki vplivajo na nacionalno varnost Republike Slovenije.

Z zavezo, da bomo v Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji svoje naloge še naprej opravljali odgovorno in v skladu z nacionalnovarnostnimi interesi Republike Slovenije,

1.

MEDNARODNO VARNOSTNO OKOLJE

Globalno varnostno okolje so v preteklem letu zaznamovali spreminjajoče se varnostne razmere ter naraščanje napetosti in negotovosti zaradi vojne v Ukrajini in Gazi. Ob odsotnosti učinkovitega mednarodnega upravljanja zaradi slabitve vpliva mednarodnih institucij oboroženi spopadi vplivajo tudi na način reševanja drugih zamrznjenih konfliktov v Osrednji Aziji, Afriki in na Bližnjem vzhodu. Zaskrbljujoč je predvsem trend reševanja sporov s silo namesto s sredstvi mirnega reševanja. Našteta območja se zaradi šibkih sistemov državnega upravljanja in gospodarstva, notranjih napetosti in nestabilnega varnostnega okolja soočajo s številnimi notranjepolitičnimi in varnostnimi izzivi. Kažejo se v obliki oboroženih konfliktov v tekmi za notranjo ali regionalno prevlado, delovanju oboroženih uporniških in terorističnih skupin, vse bolj pa tudi kot posledica podnebnih sprememb. Vse te razmere odločilno vplivajo tudi na varnostni položaj v Evropi in posredno na Slovenijo.

Evropa se vse od začetka ruske agresije na Ukrajino sooča s potrebo po preoblikovanju svoje varnostne strategije, znova se odpira vprašanje razvoja kolektivne evropske obrambe. Vse to poteka ob iskanju ohranjanja ravnotežja med zagotavljanjem nadaljnje vojaške pomoči Ukrajini in odvračanja Rusije.

V preteklem letu je razmere na Bližnjem vzhodu močno zaznamoval Hamasov napad na Izrael 7. oktobra 2023, ki mu je sledil izbruh vojne v Gazi. Posebna pozornost je bila namenjena spremljanju varnostnih razmer in morebitnemu širjenju konflikta v druge države v regiji, vključevanju Hezbolaha, Irana ter drugih proiranskih oboroženih skupin v vojno, odzivom mednarodne skupnosti in njihovim aktivnostim za vzpostavitev premirja v Gazi, iskanju dolgoročne rešitve izraelsko-palestinskega spora in zagotavljanja varnostne stabilnosti na Bližnjem vzhodu. Odprto ostaja tudi vprašanje obuditve dogovora o iranskem jedrskem programu. Pogajanja so zastala zaradi okrepljenega vojaškega sodelovanja Irana z Rusijo in zaostrenih odnosov islamske republike z zahodnimi državami zaradi izraelsko-palestinskega konflikta.

V državah Severne Afrike in Sahela so notranjepolitične razmere nestabilne; v zadnjem letu so se države na tem območju soočale s povečanim številom neregularnih migracij iz podsaharskih držav, z državnimi udari in okrepitvijo grožnje džihadističnega terorizma. Regija se spopada tudi z vse številnejšimi posledicami podnebnih sprememb, s pomanjkanjem hrane in humanitarnimi krizami.

Nestabilne notranje razmere in usmerjenost varnostnih sil v utrjevanje oblasti vodijo v ustvarjanje varnostnih vakuumov, ki jih izkoriščajo predvsem oborožene uporniške skupine in teroristične skupine, kot so podružnice Al Kajde (AK) in Islamske države (IS/ISIS/ISIL/Daeš). Afriška celina, predvsem Sahel, je v zadnjem letu postala središče globalnega džihadizma, saj so tam teroristične skupine najbolj dejavne. Glede na svetovne trende je pričakovati, da se bodo notranje napetosti v regiji nadaljevale, prav tako tudi grožnja nasilja, organiziranega kriminala in nedovoljene trgovine. V regiji še naprej tekmujejo svetovni akterji za geopolitično prevlado, pri čemer se zahodne države umikajo s celine zaradi tradicionalnih zgodovinskih nasprotovanj iz časa kolonializma, medtem ko številne afriške države Rusijo sprejemajo kot alternativo zahodnim državam.

1.1. Terorizem in ekstremizem

Zaostrene varnostne razmere na Bližnjem vzhodu in v Evropi ter številni pozivi islamističnih terorističnih skupin k izvajanju terorističnih in drugih nasilnih dejanj v zahodnih državah so v zadnjem letu vplivali na zvišanje teroristične ogroženosti nekaterih evropskih držav, tudi Republike Slovenije. Zaradi specifičnega geostrateškega položaja in vloge pri zagotavljanju miru ter stabilnosti na kriznih območjih in v Jugovzhodni Evropi je Slovenija izpostavljena različnim vplivom, ki bi lahko posredno ali neposredno ogrozili njeno nacionalno varnost.

Čeprav je teroristična grožnja v Evropi od leta 2019 v času epidemije covida-19 in po njej upadla, je ta zaradi njene nepredvidljivosti in nasilne spletne propagande, ki spodbuja radikalizacijo posameznikov in skupin, vseeno ostala pomemben izziv za varnostne in obveščevalne službe ter organe kazenskega pregona. Razloga za upad grožnje sta bila predvsem okrepljeno protiteroristično delovanje obveščevalno-varnostnih in policijskih struktur ter uvajanje ukrepov za preprečevanje terorizma na mednarodni ravni. Deloma pa sta k temu pripomogla tudi zmanjšanje finančnih in materialnih zmogljivosti ter odstranitev nekaterih voditeljev največjih terorističnih organizacij AK in IS na Bližnjem vzhodu.

V drugi polovici leta se je teroristična ogroženost v Evropi in tudi Sloveniji povečala zaradi aktivnosti in načrtovanja napadov pripadnikov in simpatizerjev afganistanske veje

Islamske države (ISKP) v nekaterih evropskih državah, sežigov Korana v Skandinaviji, ki so sprožili maščevalne napade radikaliziranih posameznikov, ter ponovne oživitve in stopnjevanja izraelsko-palestinskega konflikta, ki ga največji teroristični skupini AK in IS izkoriščata v propagandne namene za pridobivanje novih simpatizerjev in spodbujanje napadov v zahodnem svetu.

V letu 2023 je bilo v Evropi izvedenih pet napadov, ki so jih obveščevalno-varnostne službe opredelile kot teroristične. Njihov motiv je bil islamski ekstremizem, ki v večini evropskih držav še vedno pomeni največjo grožnjo. Pri napadih je najpogosteje še naprej uporabljeno strelno ali hladno orožje, v nekaterih primerih tudi eksploziv. Poleg tega je bilo izvedenih več drugih nasilnih incidentov, ki jih nekatere države zaradi odsotnosti očitnih ideoloških motivov niso označile za teroristične. Izvedene so bile tudi številne aretacije posameznikov ali skupin zaradi suma povezav s terorizmom, pripadnosti eni od terorističnih organizacij ali novačenja zanjo, načrtovanja napadov ter širjenja nasilne propagande. Tarče napadalcev so bili javni prostori ter naključni mimoidoči, v dveh primerih izobraževalne ustanove, njihovo osebje in tisti, ki se tam izobražujejo. Profili napadalcev so bili različni, med njimi so najpogostejši samoradikalizirani posamezniki, ki so bili rojeni v Evropi in so tu odraščali, ter prosilci za azil v evropskih državah.

Glavno teroristično grožnjo v evropskih državah še naprej pomenijo samoradikalizirani posamezniki ali manjše celice, ki v zadnjem obdobju pogosto delujejo neodvisno od terorističnih skupin. Z delovanjem na spletu se hitreje radikalizirajo in imajo lažji dostop do sredstev za napad. Grožnjo pomenijo tudi povratniki z bližnjevzhodnih bojišč in nekdanji zaporniki, obsojeni zaradi kaznivih dejanj v povezavi s terorizmom, za katere proces deradikalizacije ni bil uspešen.

Tem grožnjam je izpostavljena tudi Slovenija, zato agencija posebno pozornost namenja aktivnostim terorističnih skupin na območju kriznih žarišč, teroristični grožnji v Evropi in na Zahodnem Balkanu ter vplivu vojne v Ukrajini in Gazi na teroristično ogroženost države. Medresorska delovna skupina za protiterorizem je 18. 10. 2023 zaradi zaostrenih varnostnih razmer na Bližnjem vzhodu in v Evropi ter številnih pozivov islamističnih terorističnih skupin k izvajanju terorističnih in drugih nasilnih dejanj v zahodnih državah stopnjo teroristične ogroženosti za Slovenijo zvišala z NIZKE na SREDNJO oz. z druge na tretjo na petstopenjski lestvici.

REPUBLIKA SLOVENIJA
GOV.SI

Ocena terorističnе ogroženosti Slovenije

Trenutna teroristična ogroženost Slovenije je po oceni Medresorske delovne skupine za protiterorizem SREDNJA.

Stopnja terorističnе ogroženosti: SREDNJA

KAZALO

Medresorska delovna skupina za protiterorizem (MDS-PTR) je na seji, ki je potekala 13. decembra 2023, sprejela novo oceno terorističnе ogroženosti Republike Slovenije, ki ostaja na predhodni opredeljeni stopnji SREDNJA (tretja od petih stopenj). Pristojni organi, ki sodelujejo pri delu MDS-PTR ocenjujejo, da je stopnja terorističnе ogroženosti ustrezna zaradi trenutnih zaostrenih varnostnih razmer v Evropi in na Bližnjem vzhodu ter številnih pozivov terorističnih organizacij k izvajanju terorističnih in drugih nasilnih dejanj v zahodnih državah. Evropske obveščevalne in varnostne službe v tem času posebej izpostavljajo potencialna tveganja v času praznikov, predvsem na območjih zbiranja večjih množic. Pristojni organi, ki sodelujejo pri delu MDS-PTR sicer nimajo podatkov o teroristični grožnji Republiki Sloveniji, morebitnih incidentov pa ne morejo izključiti.

BARVNA LESTVICA	STOPNJA OGROŽENOSTI	OPIS RAZMER IN PREDVIDEVANJE DOGODKA
	ZELO NIZKA	Verjetnost napada je neznatna. Ni indikatorjev grožnje ali obetov, da bi se uresničile v kratkoročnem obdobju.
	NIZKA	Nizka verjetnost napada, vendar možnosti napada ni mogoče zavreči. Zelo omejeni indikatorji grožnje, vendar ni verjetno, da bi se uresničila v kratkoročnem obdobju.
	SREDNJA	Verjetnost napada je srednja. Omejeni indikatorji grožnje, ki bi se lahko uresničila v kratkoročnem obdobju.
	VISOKA	Napad je zelo verjeten oziroma pričakovan. Jasni indikatorji, da se bodo grožnje verjetno uresničile v kratkoročnem obdobju. Točno določen cilj ali časovni okvir nista znana.
	ZELO VISOKA	Visoka neposredna ogroženost zaradi terorističnega napada. Jasni indikatorji neizbežne grožnje: znani so čas, namen in cilj.

Objava stopnje terorističnе ogroženosti Republike Slovenije na spletnem vladnem portalu gov.si - www.gov.si/teme/ocena-teroristicne-ogrozenosti-slovenije/

1.2. Neregularne migracije

Agencija spremlja razmere v dejanskih in potencialnih izvornih državah migrantov in na njihovih poteh proti Evropi ter ocenjuje vpliv številnih dejavnikov na migracije proti Evropi. Mednje med drugim spadajo oboroženi konflikti, politična in gospodarska nestabilnost ter posledice podnebnih in demografskih sprememb. Prav tako se agencija posveča varnostnim vidikom migracij, zlasti nevarnosti infiltracije pripadnikov terorističnih in ekstremističnih skupin med migrante in delovanju tihotapskih združb. Pri tem ugotavlja, da nekatere države in akterji izrabljajo migracije proti Evropi kot orožje v politične namene, tako da načrtno rahljajo pogoje za državljane nekaterih držav z večjim migrantskim potencialom, kar vpliva na migracijske tokove proti EU. Po oceni agencije se bodo neregularne migracije proti Evropi še nadaljevale in povečale.

Migracije proti Evropi so se v letu 2023 okrepile. Po podatkih Frontexa je zunanje meje EU na nezakonit način prestopilo 380.000 oseb, kar je 50.000 več kot leto prej in največ po letu 2016. Največ neregularnih migrantov je prispelo preko Sredozemlja v Italijo, največje povečanje migrantskega pritiska pa so zaznali na Kanarskih otokih. Med prispelimi prebežniki je bila več kot tretjina državljanov Sirije, Gvineje in Afganistana.

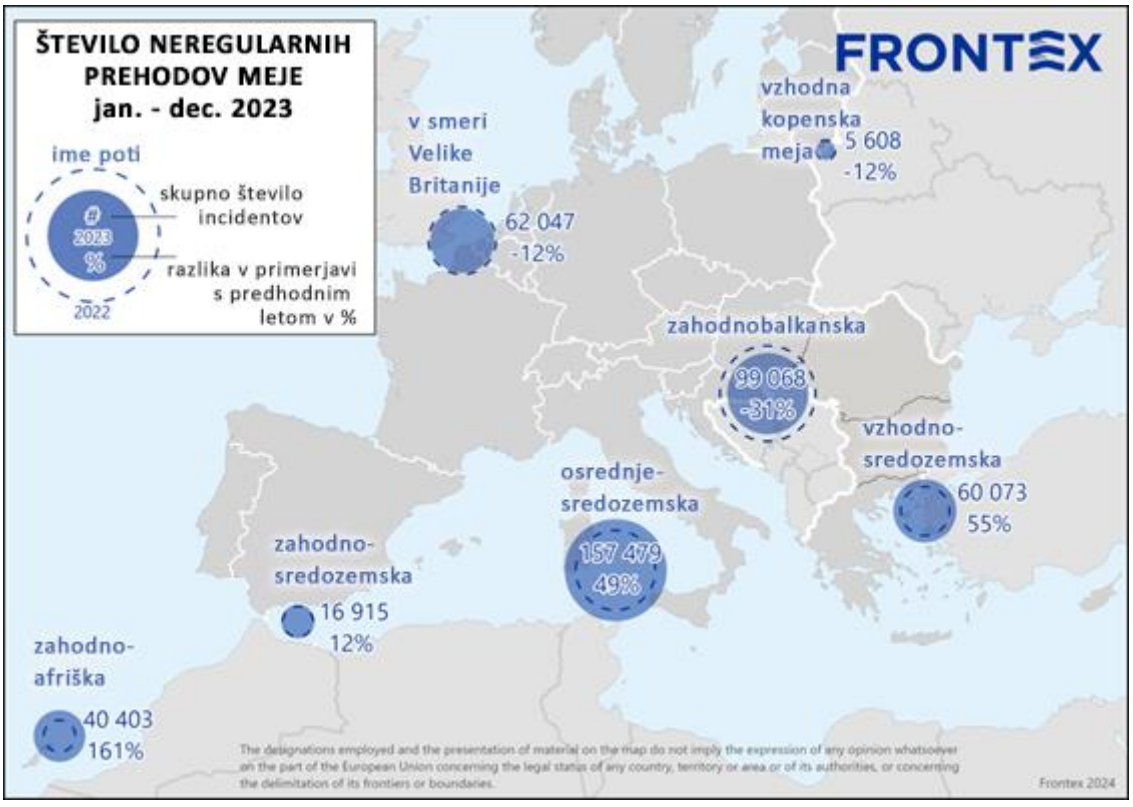

Vir: Frontex, januar 2024

Slovenija je predvsem tranzitna država na zahodnobalkanski poti. Po podatkih slovenske policije je notranje schengenske meje v letu 2023 nedovoljeno prečkalo več kot 60.500 oseb, večina jih je vstopila v Slovenijo iz Hrvaške. Število nedovoljenih vstopov iz te države se je povečalo za kar 84 odstotkov, kar je mogoče pripisati delni preusmeritvi migrantskih tokov iz Srbije, ki so prej večinoma potekali preko Madžarske, proti BiH in Hrvaški. Zahodnobalkanska pot velja med prebežniki za razmeroma varno in dobro prehodno, svoje storitve pa jim tu ponujajo številna tihotapska omrežja. Poleg kopenskih poti, ki vodijo iz Turčije preko Grčije ali Bolgarije, nekateri migranti pripotujejo v države Zahodnega Balkana tudi z letalom, saj izkoristijo možnost vstopa brez vizuma. Med neregularnimi migranti, ki potujejo po zahodnobalkanski poti, so državljani Sirije, Afganistana, Maroka, Pakistana, Ruske federacije, Bangladeša, Turčije in številnih drugih držav z Bližnjega vzhoda ter iz Azije in Afrike. Stopnjevanje konflikta v Gazi do konca lanskega leta ni bistveno prispevalo k okrepljenim migracijskim tokovom proti EU.

1.3. Mednarodni organizirani kriminal

Mednarodne organizirane kriminalne združbe (MKZ) se ukvarjajo s tihotapljenjem in z distribucijo drog iz Južne Amerike v Evropo z ladjami večinoma v dveh glavnih smereh: preko pristanišč v Zahodni Evropi ter v Črnem morju in na Jadranu. Pri kriminalnih dejavnostih sodelujejo z lokalnimi organizatorji in izvajalci v tranzitnih državah, med katerimi so za tihotapljenje prepovedanih drog iz Južne Amerike v države EU najpomembnejše države Zahodnega Balkana. Po ocenah Združenih narodov naj bi zahodnobalkanske združbe obvladovale približno dve tretjini trgovine z drogo v Evropi. Pri tem si pomagajo z močnimi podpornimi mrežami pripadnikov in sodelavcev vzdolž celotne balkanske tihotapske poti in v različnih evropskih državah, ki so večinoma organizirane na osnovi nacionalne pripadnosti. Poseben izziv so kriminalne združbe, povezane z lokalnimi političnimi in varnostnimi strukturami, za katere izvajajo različne politično motivirane aktivnosti, služijo pa lahko tudi kot sredstvo za izvajanje pritiska na strukture odločanja in vplivanje na politično-gospodarske odločitve. Poleg tega se na nacionalni in/ali verski osnovi lahko povezujejo tudi z različnimi ekstremističnimi organizacijami.

Zaradi geografskega položaja je Slovenija tranzitno, v nekaterih primerih pa tudi ciljno območje delovanja MKZ s t. i. balkanske tihotapske poti in združb iz drugih geografskih območij. Njihova primarna dejavnost so trgovina s prepovedanimi drogami, organiziranje in izvajanje ilegalnih migracij, ponarejanje in preprodaja osebnih dokumentov ter nezakonita trgovina z orožjem in razstrelivom, izdelava ponarejenih dokumentov in trgovanje z njimi ter pranje denarja, pridobljenega s kriminalnimi aktivnostmi. Kriminalne aktivnosti MKZ zato predstavljajo stalno povečano varnostno tveganje za Slovenijo in njene državljane. Kriminalne združbe iz Jugovzhodne Evrope (JVE) so bile v zadnjih letih odgovorne tudi za izvedbo večjega števila oboroženih incidentov in umorov po naročilu (v državah JVE, Sloveniji in drugih državah EU) pripadnikov konkurenčnih klanov. V napadih so bili uporabljeni strelno orožje in eksplozivne naprave, ranjenih ali ubitih pa je bilo več ljudi.

Leta 2023 smo v Sloveniji uspešno odkrili in preprečili aktivnosti mednarodnih organiziranih kriminalnih in tihotapskih združb, ki organizirajo in poskrbijo za prevoz ilegalnih migrantov vzdolž t. i. zahodnobalkanske migrantske poti preko državnih meja s Hrvaško in z Italijo preko Slovenije do ciljnih držav EU.

Kot organizatorji in prevozniki ilegalnih migrantov izstopajo tuji državljani, ki bivajo v Sloveniji ali drugih državah EU in Jugovzhodne Evrope, z njimi pa sodelujejo tudi nekateri slovenski državljani in velikokrat tudi sami migranti, praviloma z že urejenim statusom v Sloveniji ali drugih državah EU. Na različnih socialnih omrežjih so ustanovljene skupine organizatorjev, ki ponujajo svoje storitve pri organiziranju nezakonitih migracij od Turčije preko Bolgarije, Srbije in Madžarske v države EU. Oglašujejo tudi izdelavo potnih listov, osebnih izkaznic in vizumov različnih držav Evropske unije.

1.4. Proliferacija

Skupaj z drugimi državnimi organi in s tujimi partnerskimi obveščevalno-varnostnimi službami je agencija odkrivala dejavnosti proliferacijsko potencialno sumljivih tujih podjetij in sodelovala pri preverjanju in preprečevanju njihovih spornih poslov preko slovenskega ozemlja. Gre za aktivnosti, ki bi lahko pomenile kršitev mednarodnih konvencij in pogodb, obvezujočih za Republiko Slovenijo, na

področju preprečevanja širjenja orožja, sredstev in opreme za množično uničevanje ter blaga za t. i. dvojno rabo.

Posebno pozornost je namenjala tovrstnim aktivnostim podjetij v lasti tujih subjektov ter njihovim poskusom izogibanja mednarodnim sankcijam proti Rusiji in Iranu, vključno prek posredniških podjetij v tujini. Pri tem je ugotavljala nekatere kršitve zahodnih sankcij na področju izvoza opreme, ki bi lahko bila namenjena krepitvi zmogljivosti ruskih obrambnih sil.

Agencija je pozorno spremljala tudi aktivnosti namenskih podjetij iz regije, ki izvažajo orožje, strelivo in drugo vojaško opremo v nekdanje sovjetske republike in različne afriške države. Pri tem je ugotavljala tudi aktivnosti posredniških podjetij na področju prodaje orožja, streliva in vojaške opreme ter njihove interese za sodelovanje s slovenskimi podjetji. V povezavi s tovrstnimi posli se namreč bistveno poveča tveganje za kršenje mednarodnega embarga, če bi se blago dejansko izvozilo v sankcionirane države.

1.5. Kibernetske grožnje kritični infrastrukturi
- vloga in naloge agencije v povezavi z delovanjem kibernetskih akterjev tujih držav

V kibernetskem prostoru agencija še naprej ugotavlja naraščanje intenzivnosti in prefinjenosti zlonamernih operacij tujih akterjev, usmerjenih proti organizacijam ali posameznikom iz javnega ali zasebnega sektorja. Po podatkih Agencije Evropske unije za kibernetsko varnost (ENISA) so države članice EU večino kibernetskih incidentov med julijem 2022 in junijem 2023 ugotovile v omrežjih organov javne uprave in posameznih delih kritične infrastrukture, zlasti zdravstva, digitalne infrastrukture, proizvodnje, transporta, ponudnikov digitalnih storitev, bančništva idr. Več kot polovica teh incidentov je povezana s finančno motiviranimi kriminalnimi aktivnostmi prek namestitve izsiljevalske programske opreme (ransomware) in povzročanja motenj v delovanju sistemov s t. i. napadi z zavrnitvijo storitve oz. DDoS (Distributed Denial of Service) .

Povečan obseg zlonamernih kibernetskih aktivnosti se pripisuje tudi aktualni geopolitični situaciji v Evropi in poostrenim varnostnim razmeram drugod po svetu, saj se meddržavne napetosti in konflikti vse pogosteje selijo tudi na kibernetsko področje. V okviru delovanja raznovrstnih kibernetskih akterjev je agencija osredotočena na kibernetsko delovanje tujih obveščevalnih služb oz. z njimi povezanih t. i. naprednih kibernetskih akterjev. Kibernetski prostor jim zagotavlja strateške (obrambne, obveščevalne, gospodarske) prednosti njihove države pred tekmeci in je sodobno bojišče za pridobivanje pomembnih podatkov, širjenje dezinformacij ali izvajanje informacijskih in psiholoških operacij v ciljni tuji državi, v primeru stopnjevanja konfliktov pa tudi za uničevalno delovanje proti tujim informacijsko-komunikacijskim sistemom.

Republika Slovenija je kot nestalna članica Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov (VS OZN) izpostavljena povečanemu zanimanju in delovanju tujih obveščevalnih služb, še posebej tistih iz geostrateško konkurenčnih držav. Agencija se na področju kibernetskih groženj osredotoča na pridobivanje podatkov o delovanju kibernetskih akterjev, povezanih s tujimi obveščevalnimi službami, ki bi lahko negativno vplivalo na nacionalno varnost in interese Republike Slovenije. Pri tem se aktivno povezuje in sodeluje z drugimi organi s področja kibernetske varnosti v državnem in mednarodnem okolju.

1.6 Hibridne grožnje

S hibridnimi grožnjami najlažje poimenujemo varnostne izzive 21. stoletja, ko se brišejo meje konfliktov ter združujejo različne metode in taktike delovanja za doseganje političnih in vojaških ciljev. Vojna in vojskovanje nista več samo domeni nacionalnih držav in njihovih oboroženih sil, saj pri tem sodelujejo številni akterji, od oboroženih uporniških in terorističnih skupin do najemniške vojske in teroristov.

Koncept hibridnega bojevanja sicer ni nov, saj izvira še iz časa pred našim štetjem, ko je kitajski mislec Sun Cu razmišljal o načinih, kako premagati nasprotnika brez boja, kar je značilno tudi za sodobne konflikte. Čeprav smo še vedno priča številnim tradicionalnim vojaškim spopadom po svetu, postajajo sodobni konflikti vse bolj kompleksni in

vključujejo različne oblike bojevanja - od uporabe vojaške sile, dovršenih propagandnih operacij v okviru psihološkega bojevanja, gospodarskih in trgovinskih vojn, kibernetskega vojskovanja do fizičnih sabotaž kritične infrastrukture, katerih število se je v evropskih državah v zadnjem letu močno povečalo.

Tuje hibridno delovanje z namenom izkoriščanja nacionalnih ranljivosti je bilo v preteklem letu ugotovljeno tudi v Sloveniji. Tuji hibridni akterji so z namenom vnašanja razdora v slovensko družbo in vplivanja na javno mnenje glede slovenske podpore Ukrajini poskušali izkoristiti veliko naravno katastrofo, ki je avgusta prizadela Slovenijo. Ob tej priložnosti so javnost obveščali in objavljali spletne peticije za zbiranje podpore, da bi zmanjšali pomoč Ukrajini in preusmerili denar k žrtvam poplav v Sloveniji. Agencija je za temi pobudami odkrila posameznike z obveščevalno občutljivimi povezavami.

1.7. Gospodarstvo

Mednarodni konflikti in nestabilne varnostne razmere močno vplivajo na globalno in nacionalno gospodarsko varnost zaradi vpetosti slovenskega gospodarstva v mednarodne tokove, saj se rušijo ustaljene mednarodne trgovske poti in dobavne verige. Eno od osrednjih področij spremljanja je bil zaradi vojne v Ukrajini in zahodnih sankcij proti Rusiji vpliv zapletenih, dinamičnih in nestabilnih geopolitičnih odnosov na nacionalno energetsko varnost. Trge je v drugi polovici leta na novo pretresla vojna v Gazi, ki bi lahko z razširitvijo konflikta na države v regiji, ki so ključne globalne izvoznice, ogrozila trgovanje z nafto in njenimi derivati. Bližnjevzhodni konflikt je zamajal tudi varnost ustaljenih mednarodnih dobavnih verig, zlasti po začetku napadov jemenskih hutijevcev na transportne ladje v Rdečem morju, po katerem poteka okoli 12 odstotkov svetovne trgovine in 30 odstotkov vsega kontejnerskega ladijskega prometa. Številni ladjarji so bili prisiljeni preusmeriti promet na pot okoli Afrike, kar je povzročilo povišanje cen tovornega prometa in se posledično odrazilo na splošni rasti cen dobrin. Zamude v ladijskem transportu so občutila številna evropska pristanišča, med njimi tudi Luka Koper.

Agencija je na gospodarskem področju spremljala tudi globalne politične, tehnološke in ekonomske trende, kot so digitalizacija, razvoj naprednih in tehnologij zelenega prehoda ter računalniških mikročipov in njihove ključne sestavine. Agencija na podlagi ugotovitev ocenjuje, da bo povečanje domačih zmogljivosti za razvoj nekaterih kritičnih proizvodov v prihodnje nujen korak za zagotavljanje gospodarske varnosti.

Agencija lahko sodeluje pri izvajanju mehanizmov za preverjanje tujih naložb in ukrepov za zaščito intelektualne lastnine ter védenja o kritičnih tehnologijah, saj je to pogoj za ohranjanje nacionalne znanstvene in tehnološke prednosti. Nekatere države so namreč v tekmi za prevzem tehnološkega primata vzpostavile vseobsegajoč mehanizem za pridobivanje zahodne tehnologije in človeškega kapitala, ki je v nasprotju s ključnimi načeli globalizacije, kot so odprti trg, vzajemnost in transparentnost, ter za doseganje svojih ciljev uporabljajo tudi nezakonite pristope. Eno glavnih orožij držav v boju za gospodarsko in tehnološko prevlado ostajajo tudi zaščitni ukrepi in trgovinske vojne, ki bi lahko močno zamajali temelje še vedno precej globaliziranega sveta in celo vodili v nastanek novih oboroženih konfliktov. Stranski učinek je tudi pojav sivega trga, kjer je pomanjkljiv nadzor nad varnostjo proizvodov, kot so npr. mikročipi, od katerih je danes odvisna večina gospodarskih sektorjev.

1.8. Obveščevalno delovanje tujih akterjev

Mednarodno varnostno okolje posredno, v nekaterih primerih pa tudi zelo neposredno vpliva na oblike in intenzivnost tujega obveščevalnega delovanja proti interesom Republike Slovenije. Povečana mednarodna vidnost in aktivnost naše države, kot je aktualni dvoletni mandat v VS OZN, pa samo še krepita tuje obveščevalne interese za Republiko Slovenijo.

Na odnose med velesilami še naprej vpliva tudi vojna v Ukrajini, zato Slovenija kot članica zavezništva Nata in EU izvaja primerljive protiobveščevalne ukrepe.

Zaradi strožjih vizumskih omejitev za potovanja iz Rusije ter zlasti uvedbe diplomatskih ukrepov v državah Nata in EU se je bistveno zmanjšalo število uradnih ruskih diplomatskih predstavnikov v evropskih državah, kar je vplivalo na rusko obveščevalno

delovanje. Kljub temu se njihovo delovanje za zadovoljevanje kratkoročnih obveščevalnih potreb ni ustavilo, na kar kažejo številni razkriti primeri delovanja posebnih pripadnikov ruskih obveščevalnih služb, imenovanih ilegalci, v številnih evropskih državah in tudi Sloveniji.

2.

IZPOSTAVLJENO

ILEGALCI -

kdo so?

2. Kdo so "ilegalci" ruskih obveščevalnih služb?

Ilegalci so posebej izbrani pripadniki ruskih obveščevalnih služb (ROS), ki v domovini opravijo večletni program urjenja, ki zajema operativno delovanje, uporabo komunikacijskih sredstev in posebna operativna znanja, močan poudarek pa je tudi na učenju tujega jezika ter poznavanju kulture in načina življenja v ciljni tuji državi. Tako se jih pripravi za odhod v tujino, kjer prevzamejo lažno tujo identiteto, in v tuji državi neopaženo delujejo pod globoko krinko (deep cover). Gre za zelo usposobljene obveščevalce z visoko sposobnostjo zaznavanja protiobveščevalnih ukrepov, zato delovanje proti njim zahteva profesionalizem obveščevalnih služb ciljne države. Pri svojem delu so konspirativni, prav tako so opremljeni s specializirano tehnično opremo.

Pogosto pošiljajo v tujino pare, za izgradnjo njihove ilegalne identitete pa ROS pridobijo rojstne liste državljanov tuje države, običajno takšnih, ki so umrli v zgodnjem otroštvu. Na osnovi teh podatkov ROS nato več let gradijo izmišljeno življenje, ki je podprto z resničnimi dokumenti. Za čim boljšo krinko poskušajo ustvariti videz, da je posameznik videti kot tujec v tuji državi, zabrisane so vse povezave z Rusijo (npr. rojen v eni državi, prebiva v drugi, širše sorodstvene vezi pa ima v tretji). Program ilegalcev omogoča, da lahko ROS delujejo v okoljih, ki Rusiji niso naklonjena, in vzpostavljajo stike z osebami z dostopom do želenih podatkov. Običajno gre za politike, gospodarstvenike in diplomate, od katerih v začetni fazi sodelovanja pridobivajo (in izvabljajo) občutljive podatke države, kasneje pa lahko tudi tajne.

Ilegalci izvajajo v nekaterih primerih zelo občutljive operativne dejavnosti v tujini. Ker lahko z lažno (nerusko) identiteto neovirano (brez vizumov) potujejo po evropskih (schengenskih) državah in so vse njihove povezave z Rusko federacijo zabrisane, je protiobveščevalno razkritje tovrstnega delovanja zelo zahtevno.

Poleg obveščevalnega delovanja s človeškimi viri ostaja vse pomembnejše tudi pridobivanje podatkov s tehničnimi sredstvi in z izkoriščanjem ranljivosti sodobnih telekomunikacij, s čimer tuje obveščevalno delovanje postaja vse bolj kompleksno in večdimenzionalno. Tudi zaradi tega agencija ohranja pomembno vlogo pri preventivnem protiobveščevalnem varnostnem ozaveščanju ter krepitvi nacionalne odpornosti.

3.

IZPOSTAVLJENO **DEZINFORMACIJE - tuje vmešavanje in manipuliranje z informacijami**

3. Dezinformacije
– tuje vmešavanje in manipuliranje z informacijami

Tehnološki razvoj je povzročil nastanek informacijske družbe, v kateri je postala informacija najučinkovitejše orožje, mobilni telefon, tablica, računalnik in komunikacijski satelit pa najmočnejša oborožitev. V informacijski dobi lahko vsak prek mobilnega telefona z dostopom do spleta ustvari in razširi dezinformacijsko kampanjo, s katero doseže več milijonov uporabnikov. Ti so tako deležni potvorjenih dejstev, ki napeljujejo k določenemu političnemu, verskemu ali družbenemu nazoru.

V zahodni družbi se krepi nezaupanje v informacije, ki jih objavljajo uradni viri in uveljavljeni mediji, raste pa uporaba družbenih omrežij, na katerih se širijo nepreverjene, tudi namerno neresnične informacije, ki zahtevajo kritičnost bralca. Tovrstne objave vplivajo na bralce tudi, če se izkažejo za neresnične, posledično postanejo za oblikovanje javnega mnenja manj pomembna objektivna dejstva kot pa nagovarjanje čustev ali osebnih prepričanj. Določen delež k širjenju dezinformacij prispeva tudi nezmožnost zavedanja, da smo podvrženi sprejemanju dezinformacij in jih nismo zmožni samodejno prepoznati.

Zlonamerne digitalne aktivnosti tujih akterjev se lahko izvajajo v obliki širjenja napačnih informacij, propagande, teorij zarote in sovražnega govora, vse to pa lahko vpliva na nacionalno kognitivno varnost. Pri prepoznavanju tovrstnih kampanj ni bistveno preverjanje stopnje resničnosti objavljenih sporočil, temveč se skuša prepoznati način manipulacije informacij ter prek katerih komunikacijskih kanalov se širijo.

Glavni namen tovrstnih aktivnosti sta povzročanje zmede in vnašanje nesoglasja, npr. glede nadaljevanja podpore Ukrajini, lahko pa povzročijo tudi:

- zastrupljanje demokratične javne razprave, polarizacijo in poglabljanje družbenega razdora s stopnjevanjem razdvajajočih tem (povezanih z raso ali s spolom, pripadnostjo družbenemu razredu ali z zgodovinskimi dogodki);
- zmanjševanje zaupanja v demokratične institucije, nacionalne demokratične procese (volitve, referendume) in v javne medije;
- preprečevanje/oviranje odločanja državljanov na podlagi verodostojnih in preverjenih informacij;
- razširjanje zmede, ustvarjanje apatije med volivci, vpliv na volilne rezultate;

- spodbujanje nasilja in sovraštva;
- vpliv na nacionalno varnost, javni red in varnost;
- pridobivanje strateškega vpliva na politične odločevalske procese in javno mnenje.

V Evropi in tudi Sloveniji je poleti na družbenih omrežjih odmevala informacijska kampanja o množični prisotnosti stenic v Parizu in drugod po Franciji, ki je sčasoma prešla v poročanje javnih medijev. Francoske obveščevalne službe so ugotovile, da so z veliko verjetnostjo v ozadju ruske službe, katerih namen sta bila diskreditiranje Francije kot turistične destinacije, še posebej v okviru bližajočih se poletnih olimpijskih iger 2024 v Parizu, in ustvarjanje gospodarske izgube. Osrednja sporočila kampanje so se nanašala na ocene, da se stenice množijo zaradi pomanjkanja insekticida kot posledice sankcij proti Rusiji, ki ima monopol nad njegovo proizvodnjo, ter dejstva, da so to nadlogo v Francijo prinesli ukrajinski begunci.

Preprečevanje, odzivanje in izgradnja nacionalne kognitivne odpornosti na tovrstne kampanje so najučinkovitejši, če potekajo na ravni celotne družbe in z vključevanjem državnih institucij, nevladnih organizacij, šolstva, medijev in zasebnih tehnoloških podjetij. Tveganje za tuj vpliv na škodo nacionalni suverenosti bo v digitalni dobi vse večje, saj tehnološki napredek briše meje med resničnim in virtualnim ter širi manevrski prostor za zlonamerno delovanje, kar terja koordiniran in celovit družbeni pristop.

Med najučinkovitejšimi orodji za avtomatsko širjenje vsebin na družbenih omrežjih so t.i. boti oz. lažni računi, kjer v ozadju ni resničnega uporabnika, a so velikokrat zasnovani tako, da so videti kot resnični. Prepoznamo jih lahko s preverjanjem sedmih najočitnejših značilnosti:

1. Profilna slika – lažni profili običajno nimajo slike ali pa uporabljajo ukradeno. Njeno avtentičnost je možno preveriti s spletno funkcijo »iskanje slik«, ki jo omogoča več spletnih brskalnikov; najbolj znana je Google Images.
2. Aktivnost – spamboti imajo običajno veliko aktivnosti, včasih ustvarijo tudi več kot 50 objav na dan. Pozornost velja posvečati profilom s sumljivo visokim številom objav na dan.
3. Ime – v večini primerov so imena botov avtomatsko generirana. Pri uporabniških imenih, ki vsebujejo na videz naključni vrstni red črk in številk, gre najverjetneje za bot.
4. Datum ustvarjanja profila – večina botov je ustvarjena s posebnim namenom in nima uporabniške zgodovine. Včasih storilci za potrebe dezinformacijske kampanje ugrabijo

stare račune, jih preoblikujejo in odstranijo stare objave. V podatkih o aktivnostih takih uporabnikov zato obstajajo velike vrzeli med posameznimi intenzivnimi obdobji.

5. Jezik – boti pogosto uporabljajo avtomatsko prevajanje za širjenje objav v različnih jezikih. To je razvidno iz očitnih slovničnih in jezikovnih napak ali nerazumljivih povedi. Profili, ki objavljajo podobno vsebino v različnih jezikih, so najverjetneje boti.
6. Osebni podatki – boti so ustvarjeni za anonimno delovanje, zato njihovi profili ne vsebujejo veliko osebnih podatkov ali pa uporabljajo izmišljene in ponarejene podatke. Verja torej preveriti vse razpoložljive osebne podatke profila.
7. Delovanje – preveriti velja, s katerimi profili oz. uporabniškimi računi sodeluje sumljiv račun. Boti pogosto delujejo koordinirano in pomagajo krepiti objave drugih botov, malo verjetno je, da imajo resnične sledilce.

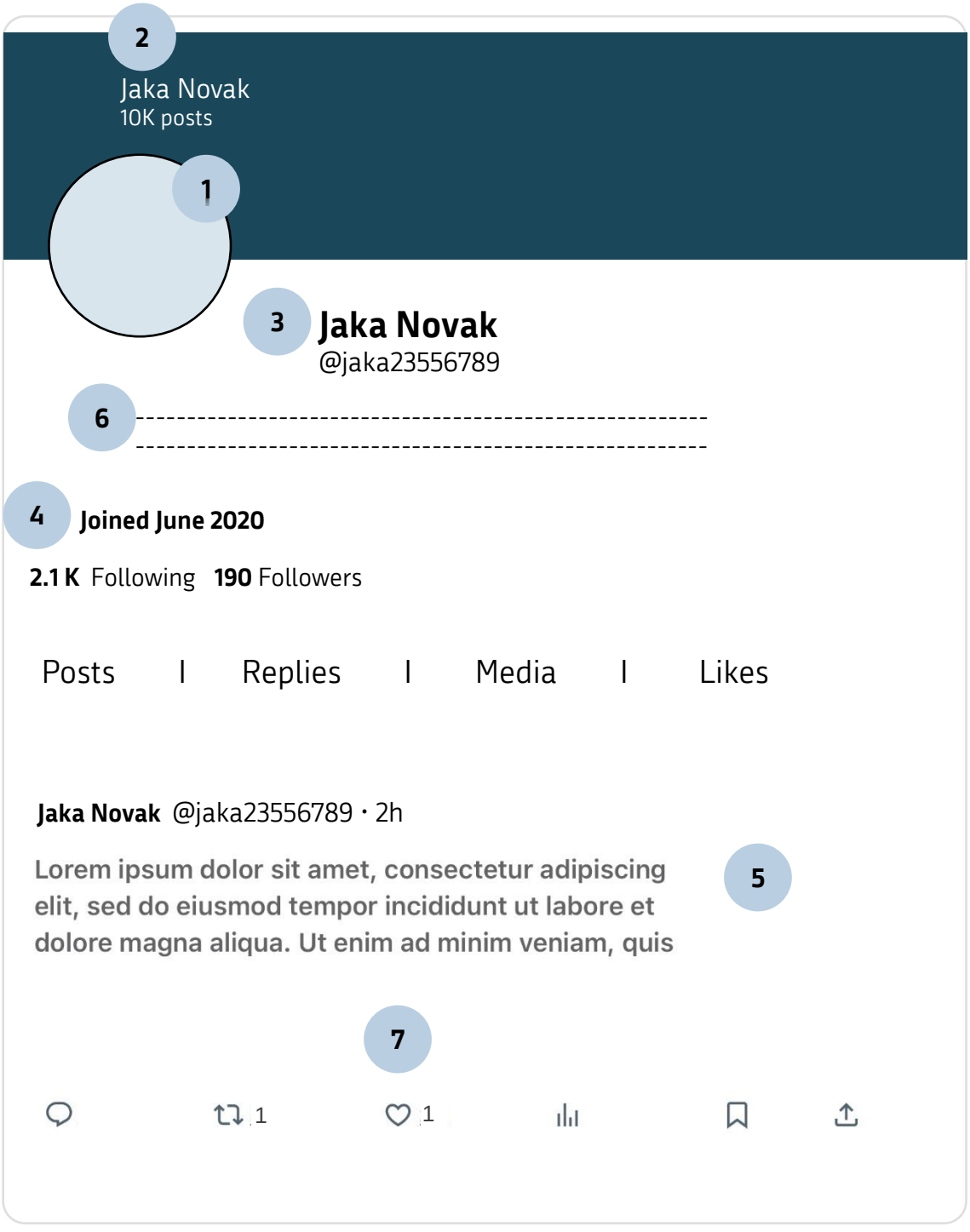

4.

SOVA V ŠTEVILKAH

41% žensk | 59% moških

47,9 let | povprečna starost zaposlenih

69% | zaposlenih s VII. stopnjo izobrazbe

25,02 let | povprečna delovna doba

KADRI

gibanje števila zaposlenih po letih od 2013 do 2023

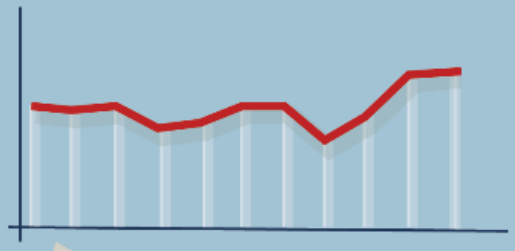

FINANCE

21.844.213,59 EUR

veljavni proračun agencije na dan 31. 12. 2023

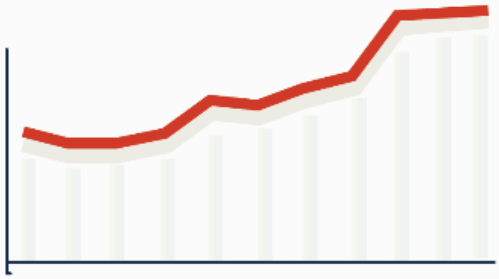

gibanje višine proračunskih sredstev po letih od 2013 do 2023

Fotografije in grafike:

- str. 4 – Nebojša Tejić, STA
- posamezni grafični elementi: depositphotos.com
- Slovenska obveščevalno-varnostna agencija